

El pas de la Marxa de la Llibertat per Solsona: records i anècdotes

JORDI TORNER PLANELL
ROSA M. VILA GANGOLELLS

El 18 d'agost de 1976 arribava a Solsona la Columna Lluís Companys. Era un dimecres i es volia fer una desfilada reivindicativa el divendres, dia del mercat. S'havien dut a terme converses amb la Guàrdia Civil perquè permetés l'acte però no van reeixir. Aquesta columna formava part de la Marxa de la Llibertat que havia estat impulsada per diverses entitats cíviques amb un protagonisme especial de Pax Christi, on va destacar el paper d'Àngel Colom i, en segon terme, Arcadi Oliveres, entre molts altres. Els seus objectius eren fer arribar al conjunt dels territoris de parla catalana, els valors de democràcia i llibertat de les persones i els pobles. El seu lema era "*Poble català, posa't a caminar*". Va començar el dia 4 de juliol i va acabar el dia 11 de setembre.

Diferents columnes havien de recórrer tot el territori català, confluint al monestir de Poblet. Per descomptat, les autoritats de l'època la van acabar prohibint. Va ser declarada com una activitat que podia alterar greument la convivència cívica; això, però, no va aturar les ànsies dels organitzadors, ben al contrari. Hi havia un total de cinc columnes que s'iniciaven en territori català (Tramuntana, amb sortida a l'Escala; Lluís Companys, amb sortida a Oliana; Francesc Macià, amb sortida a Esterri d'Àneu; Rafael Casanova, amb sortida a la Sènia; i Abat Escarré, amb sortida a Girona) i una que pujava del País Valencià

La Columna Lluís Companys començava a Oliana i, passant per Puigcerdà, Camprodon, Berga i Manresa, entre d'altres, travessava la Catalunya Central. A Solsona hi va arribar procedent del Miracle, després del seu pas per Navès. També tenia previst passar per Olius, però finalment no va ser possible.

Foto 1. La Marxa al seu pas pel carrer Castell. Va ser feta per Joan Viladrich Aynés, des del terrat de casa

En aquest escenari es van produir moltes anècdotes que han quedat en el record dels que les van protagonitzar. En farem una breu exposició amb motiu del 40 aniversari de la Marxa de la Llibertat.

- El Joan Rafart havia d'anar al Miracle a recollir els membres de la marxa. Dies abans el van trucar per dir que eren a Sant Llorenç de Morunys (per despistar, per si tenien els telèfons intervinguts). Se li van presentar a casa dues monges del Miracle. Una d'elles era una noia de la marxa, que, disfressada, l'avisava del lloc i hora de recollida. Però quan va ser al trencant del Miracle, va veure que hi havia

molts guàrdies civils i es va girar. El van veure i, a la nit, el van anar a buscar a casa, però no va respondre ningú. L'endemà al matí, es van presentar a la fusteria i li van dir al seu pare que havia estat a punt d'atropellar un Guàrdia civil. El van detenir.

- Finalment, a Solsona hi van arribar amb la furgoneta de repartir el pa de Cal Camps. El Pere i el Marcel Camps havien anat a recollir els joves a la carretera de Torà, al trencant del Miracle, de bon matí. Van fer dos viatges. Amagats en els coves del pa, els van traslladar a Cal Camps, entrant per la porta del forn de la carretera de Sanaüja, on van dormir. El Pere recorda que,

si els haguessin parat, segur que els haurien trobat, perquè anaven amagats sota els coves, posats de revés, cosa gens habitual per portar el pa. El pare del Marcel i del Pere (que no en sabia res), els va deixar quedar amb la condició que no fessin soroll i no sortís ningú al carrer, però alguns van voler anar a comprar. El Valentí Camps va creure que no era gens segur, amb tot de gent desconeguda entrant i sortint de casa, i els va demanar que busquessin un altre lloc on amagar-se.

- A la plaça Sant Pere, al Centre de Cultura Popular, que era el cau dels escoltes i avui és la impremta Figueras, va servir de nou amagatall, sota l'escenari. Aquí és on es van preparar les pancartes. La Guàrdia Civil, però, els va anar a detenir i, juntament amb gent de Solsona, els van traslladar a la caserna i a la presó de Lleida. Un dels detinguts era Àngel Colom i, entre els solsonins, hi havia Marcel Camps. Pere Rafart Pellicer, menor d'edat, va ser detingut per portar un globus amb lemes de la marxa. El van portar a Lleida.

- La Guàrdia Civil va entrar al teatre demanant per un tal Lluís Companys. No tenien coneixement que aquest era el nom de la Columna, no el d'un individu de la marxa.

- La Columna s'havia neutralitzat. Els intents de cercar una permissivitat per part de les autoritats no havia tingut èxit i els membres de la marxa havien estat detinguts. Es va fer una reunió d'urgència en una parròquia bagenca. Entre els assistents hi havia Celdoni Fonoll. Allí es va acordar fer una acció llampec, un divendres de mercat, amb homes-anunci lluint pancartes amb frases reivindicatives relatives a la terra i a la llibertat. La Columna passaria per tot el carrer Castell, fins al capdavall de la Plaça Major, on es dissoldria la marxa.

- Els detinguts, al cap d'uns dies, van ser alliberats de la Presó Provincial de Lleida i es va portar a terme l'acció que s'havia acordat en la reunió que s'havia fet al Bages. El divendres 27 d'agost, van desfilat un total d'11 persones.

Foto 2. La Marxa al seu pas per la Plaça Major, on feien mercat. Va ser feta per Joan Pera Caball, des del terrat de Cal Pau. Hi observem Joan Viladrich, que arriba a la Plaça després de fer les instantànies del carrer Castell

- Arribats al capdavall de la Plaça Major (on comença ja el carrer Sant Miquel), van deixar les pancartes al terra i els joves van marxar sense donar temps a ser detinguts. Algú, potser els mateixos pagesos, va penjar les pancartes que havien quedat al terra als pilars de les voltes, per que es poguessin llegir bé. També s'havia preparat una pancarta amb la senyera catalana i el lema de la marxa que s'havia enrotllat i penjat al terrat de la casa de cal Casalets (la volien penjar sobre cal Massana, però la porta del carrer estava tancada i no van poder arribar al terrat). Hi havia un fil de pescar amb un plom que arribava fins a la plaça i estava pensat que, tibant el fil, la pancarta es desplegueria. Era mercat i es va posar una parada tot al voltant del pilar on hi havia el fil. El Marcel·lí Corominas, que ho havia preparat la nit anterior, va trucar a cal Palà perquè tibessin del fil i, finalment,

Foto 3. Portada del llibre que va editar Pax Christi, per Sant Jordi de 1977

algú de la parada el va tibar, amb la mala sort que es va trencar i no es va acabar de desplegar.

- Es van fer fotos des d'alguns terrats:

- al carrer Castell, des de la casa de Joan Viladrich (fotògraf: Joan Viladrich Aynés), des d'on també es va despenjar una gran senyera

- a la Plaça Major, terrat del Bar Pau (fotògraf: Joan Pera Caball, acompanyat de Josep Caellas)

- Una vegada portada a terme l'acció, de manera molt ràpida, es van revelar les fotografies i, a les 12 de la nit, ja es disposava de diverses còpies que es van repartir per deixar constància de l'acte. Joan Pera Caball va ser l'encarregat de dur a terme aquesta tasca. El van avisar amb molt poc temps d'antelació i va fer les fotos sense que els de casa seva en sabessin res.

- Pax Chirsti va editar un llibre amb el títol "Marxa de la Llibertat. Reportatge gràfic" de 86 planes amb alguns apunts i fotografies del seu pas per Solsona. L'edició es va fer per la festivitat de Sant Jordi de l'any 1977. Joan Pera ens

ha assenyalat que Flavià Sanfeliu, professor de literatura de l'Escola de Formació Professional Castellvell, va editar, també, un llibret que recollia les fotografies que s'havien fet. Se'n van fer molt pocs exemplars.

- Hem parlat amb alguns dels protagonistes (Marcel Camps, Joan Pera, Jaume Porredon, Josep Caellas, Miquel Figueras, Pere Camps, Joan Rafart, Marcel·lí Corominas, Pep Divins) que ens han explicat les seves vivències. Tots coincideixen a dir que recorden aquesta acció clandestina amb un sentiment de por i d'il·lusió alhora.

- La presència de la Guàrdia Civil, aquells dies, va ser nombrosa, molt nombrosa. Patru llaven dia i nit. Hem de dir, però, que no sabem amb certesa si era per aquesta única causa o pel fet de coincidir que estaven perseguint i vigilant una loteria il·legal que es feia en alguns bars i cafès de la ciutat. Havia vingut un autocar de guàrdies civils per reforçar els efectius de la població, tots molt joves.

- Marcel Camps va ser detingut i retingut a la caserna de la Guàrdia Civil. Recorda que el feien anar a menjar a casa, mentre els guàrdies s'esperaven a fora, vigilant, i el retornaven a la caserna quan ja s'havia atipat. A Joan Rafart també el van detenir i el deixaven anar a menjar a casa. A la caserna, amb el Marcel, estaven tancats en una habitació i els van deixar un joc de cartes, per a distreure's.

- El dia que van detenir els membres de la columna al teatre de la plaça Sant Pere, Josep M. Figueras, que vivia allí, va tenir problemes per entrar a casa: venia d'assajar i li van fer obrir l'estoig de l'instrument, amb tot un seguit de preguntes i indagacions. Es pensaven que amagava alguna cosa.

- El campaner va estar a punt de ser detingut per tocar les campanes. El motiu pel qual les havia tocat no tenia cap relació amb la Marxa, però la Guàrdia Civil ho va relacionar amb aquesta acció. El sermó del carnaval de l'any següent, escrit per Joan Rafart Capdevila i Ramon Gualdo

Montanyà, fa referència a la Marxa i a aquest i altres episodis.

- Aprofitant aquest context, la Guàrdia Civil va portar a terme accions de repressió a persones que no estaven vinculades a la marxa, però sí a moviments socials o polítics. És el cas de Pep Divins, de l'Associació de Veïns, al qual van detenir quan sortia d'una reunió de l'entitat (a quarts d'una de la nit) i se'l van endur fins a la Torregassa, on el van interrogar fins cap a les tres de la matinada. Li van donar una aixada i li van dir que comencés a cavar la "seva tomba", el van amenaçar en penjar-lo. Després, van anar al seu pis a fer un escorcoll. No van trobar res incriminatori i li van prohibir que en parlés amb ningú. Ja eren les cinc de la matinada. Ell, però, l'endemà ho va comunicar a l'alcalde, Jaume Serra Jounou. Els autors d'aquesta intimidació eren guàrdies de Solsona i, més endavant, es van tornar a presentar en més d'una ocasió al seu pis, però ell mai no el va obrir, sortia per una finestra del darrera.

La Marxa de la Llibertat va durar 72 dies. Els marxaires van passar per 300 poblacions i van recórrer 3.500 quilòmetres. Estava previst que el recorregut es faria caminant, però, a causa del setge policial i les constants detencions, es van acabar fent a peu, en cotxe, en tren... Aquesta Marxa va ser tot un desafiament i va servir per plantar moltes llavors en els cors dels joves que, més tard, acabarien reclamant, a viva veu i amb tota la força dels pulmons: *Llibertat, Amnistia, Estatut d'Autonomia!*

El nostre agraïment a les persones amb qui hem parlat i ens han facilitat diversa informació: Marcel Camps, Pere Camps, Joan Pera, Josep Caelles, Miquel Fiqueras, Josep Muxí, Guillermina Dach, Conxita Vilar, Carme Dalmau, Jaume Porredon, Joan Rafart Gras, Marcel·lí Corominas, Pep Divins.

BIBLIOGRAFIA

CALVET, Josep; LUJÁN, Oriol. *Poble català, posa't a caminar*. Barcelona, Angle Editorial, 2016

COLOM, Àngel. *Marxa de la Llibertat. Reportatge gràfic*. Barcelona, Edicions Autogestionades de "Pax", 1977

PUJOL, Clàudia; CALVET, Josep. "La Marxa de la Llibertat". *Revista Sàpiens*, núm. 169, 2016